

Барсукова Н. Специфіка засвоєння змісту професійної компетентності майбутніми учителями музики і хореографії // Освіта. Інноватика. Практика : науковий журнал. 2017. № 2(3). С. 20-24.

Barsukova N. The specificity of learning the content of professional competence of the future music and choreography teachers // Education. Innovation. Practice: scientific journal. 2017. Issue 2(3). P. 20-24.

Наталія Барсукова

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків

СПЕЦИФІКА ЗАСВОЄННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ МУЗИКИ І ХОРЕОГРАФІЇ

Постановка проблеми та її актуальність. В умовах глобальної інформатизації та комп'ютеризації, що охоплює всі сфери життя, актуальним постає питання змін у вищій мистецькій освіті, зокрема впровадження у навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій. Найбільш значущим способом модернізації процесу професійної підготовки вчителів музики та хореографії у ВНЗ є створення і застосування електронних інформаційно-освітніх ресурсів. Це дасть змогу здійснювати освітню діяльність дистанційно, безперервно, індивідуально, сприятиме розвитку самостійної, пошукової, науково-дослідницької діяльності студентів, підвищенню їхнього навчально-професійного інтересу. Втім, проведене серед викладачів та студентів факультетів мистецтв вищих педагогічних навчальних закладів опитування засвідчило, що професійна підготовка вчителів музики та хореографії здійснюється переважно за допомогою традиційних засобів навчання (друковані підручники, CD-програвачі, презентації), майже не використовуються електронні інформаційно-освітні ресурси. Відтак знання, що необхідні для формування професійної компетентності викладаються фрагментарно і неповно, що призводить до зниження рівня професійної компетентності вчителів музики та хореографії. Отже, спираючись на зазначені недоліки навчально-змістового забезпечення професійної підготовки майбутнього вчителів музики та хореографії та на інтегративний характер знань професійної компетентності, стає необхідним використання в освітньому педагогічному процесі сучасних електронних інформаційно-освітніх засобів, що забезпечать формування у майбутніх учителів музики та хореографії глибоких, повних, усвідомлених та дієвих професійних знань.

Аналіз основних досліджень і публікацій засвідчив, що питання засвоєння знань розглянуто у працях І. Зимньої, В. Давидова, С. Рубінштейна, Н. Тализіної, засвоєння змісту освіти досліджено Ю. Бабанським, І. Лернером, В. Лозовою, Г. Троцько, М. Ярмаченком, проектування та використання засобів навчання, їх вплив на результативність вищої освіти здійснено у роботах В. Євдокимова, Б. Єсипова, Л. Зоріної, І. Зязюна, М. Скаткіна, А. Прокопенко, Н. Шахмаєва, С. Шаповаленко, проблему та перспективи використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі висвітлено у дослідженнях І. Булаха, М. Жалдака, В. Конєвої, В. Осадчого, Н. Тализіної; дидактичні і психологічні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання досліджено В. Беспальком, І. Синельником, С. Смирновим, О. Співаковським, принципи застосування інформаційно-комп'ютерних технологій в ході вивчення різних дисциплін досліджувалися О. Афанасьєвою, Н. Барсуковою, Л. Глобою, Л. Гризун, М. Козяром, Ю. Лук'яненком, С. Росохою, А. Хуторський. Однак проблема використання інформаційно-освітніх засобів для професійної підготовки майбутнього вчителів музики та хореографії досліджено в не повній мірі.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у визначенні особливостей використання інформаційно-освітніх засобів як способу засвоєння змісту професійної компетентності майбутніми учителями музики і хореографії.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на аналіз наукових праць (І. Зимня, С. Рубінштейн, Н. Тализіна) під терміном «засвоєння» вчені розуміють пізнавальну діяльність особистості, внаслідок якої формуються знання, уміння та навички. Схожу думку висловлюють В. Давидов, С. Рубінштейн, які вважають, що засвоєння знань це складний процес формування людиною індивідуального досвіду, який здійснюється на протязі усього життя [1, 121]. Наукові дослідження В. Беспалько, І. Зимньої, І. Лернера, С. Рубінштейна свідчать, що процес засвоєння знань є центральною ланкою процесу навчання до якого входять такі усталені етапи: сприйняття, усвідомлення, запам'ятовування та практичне застосування набутих знань та умінь.

Для визначення сутності поняття «зміст професійної компетентності» розглянемо термін «зміст освіти».

Глибоке теоретичне обґрунтування змісту освіти належить І. Лернеру, який вважав, що головною функцією навчання є передача молодшому поколінню змісту соціальної культури (матеріальної та духовної) для її збереження, відтворення та розвитку. На думку вченого культура має бути розпредмеченою, що дасть змогу її надбанням утілюватися у соціальний досвід суспільства для її засвоєння особистістю [3, 204]. У змісті освіти І. Лернер виокремлює такі структурні елементи: знання, способи діяльності, досвід творчої діяльності та досвід емоційно-ціннісного ставлення до дійсності.

В. Лозова та Г. Троцько визначають поняття «зміст освіти» як «педагогічно адаптований соціальний досвід, що включає в себе педагогічно адаптовану систему знань способів діяльності інтелектуального і практичного характеру, досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до світу або ж систему чотирьох елементів соціального досвіду, віддзеркаленому у видах і галузях навчальної діяльності» [2, 206].

Спираючись на усталені визначення понять «засвоєння» та «зміст освіти» під «засвоєнням змісту професійної компетентності майбутніми учителями музики і хореографії» розуміємо процес набуття студентами виконавського (музичного/хореографічного) досвіду, що включає в себе систему виконавських (музичних, хореографічних), педагогічних та психологічних знань, положень про особистісні та професійно важливі якості вчителя музики і хореографії, способи та досвід здійснення їх професійної діяльності (музично-виконавської, хореографічної, педагогічної), а також досвід творчої виконавської діяльності та емоційно-ціннісного ставлення студента до музичного та хореографічного мистецтва.

Розглянемо послідовно представлені компоненти. Так, перший компонент змісту професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії включає в себе систему відомостей, які характеризується основними виконавськими (музичними, балетмейстерськими) та музично-психологічними поняттями та термінами, фактами музично-виконавського та хореографічного мистецтва, знаннями про шляхи та методи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії та її специфіку, способи виконавської діяльності майбутнього вчителя музики і хореографії, необхідні особистісно-професійні якості.

Другий компонент змісту професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії, на нашу думку, містить способи виконавської музичної та хореографічної діяльності та досвід їхнього здійснення, який утілюється у виконавських уміннях.

Досвід творчої виконавської діяльності, в результаті якої відбувається народження об'єктивно чи суб'єктивно нової якості, характеризує третій компонент змісту професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії. Він передбачає використання студентами раніше засвоєних виконавських знань, умінь у нових педагогічних ситуаціях (наприклад, для вчителя музики знання та уміння сольного виконання застосовуються в ансамблевих та колективних формах), комбінування раніше відомих способів виконання у нові (поєднання вокального виконання з інструментальним, або вокального із диригентським), утілення множинності інтерпретацій одного музичного твору.

Четвертий компонент змісту професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії визначається досвідом його емоційно-ціннісного ставлення до виконавської та педагогічної діяльності, що виражається у набутті студентом емоційно-естетичного ставлення до музичного твору або танцю, сприйнятті цінності музичного та хореографічного мистецтва, поглибленні інтересу до професії вчителя музики (хореографії) та музичного (хореографічного) виконання.

Зауважимо, що міждисциплінарний характер знань з професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії потребує створення єдиного освітнього середовища інтегрованих знань про зміст і суть професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії, зразків музичного та хореографічного виконання тощо. На нашу думку, вирішити поставлені завдання можливо за допомогою використання інформаційно-електронних технологій, зокрема електронного посібника.

Ґрунтуючись на класичних дидактичних принципах (науковості, систематичності, свідомості та творчої активності, наступності, доступності, наочності, міцності засвоєння знань, формування умінь і навичок, єдності навчання, виховання і розвитку, зв'язку теорії з практикою, диференційованого підходу до навчання кожного студента) [3; 4; 5] вчені важливого значення надають особливостям електронних засобів навчання (гіпертекстовість, мультимедійність, інтегрованість, конструктивність та інтерактивність).

Спираючись на дослідження В. Вембер, Н. Волкової, Л. Гризун, Ж. Жалдака, В. Красильнікова, В. Осадчого, В. Родіна, О. Тищенко, В. Тоїскіна визначимо такі переваги електронного посібника: а) швидкий пошук інформації; б) організації навчальної інформації у вигляді гіпертексту; в) лінійний (від вузла до вузла) та нелінійний (порядок викладеного матеріалу залежить від студента, який через гіпертекстовий простір, з огляду на потреби обирає собі сам) виклад матеріалу; г) наявність мультимедіа як найбагатшого арсеналу способів ілюстрації музично-виконавської та хореографічної діяльності через комп'ютерні дані, теле- та відеоінформацію, мову, музику; д) система самоперевірки знань, рубіжного контролю, сумісності з електронною екзаменаційною системою, можливості оцінки набутих знань.

Л. Гризун зазначає, що взаємодія студента з ЕП припускає зворотній зв'язок, інтерактивний діалог студента з електронним посібником, який надає йому пояснення, підказки, нові питання [5, 8]. Н. Волкова висловлює думку, що електронний посібник – це активна дидактично-комунікаційна система, яка має забезпечити оптимальні умови для самоосвітньої роботи студентів, допомагає вивчити та усвідомити матеріал, викладений на різних дисциплінах, відтворити подумки діяльність, яку треба засвоїти, самостійно здобувати систематизовані знання» [4, 369]. Отже, завдяки електронному посібнику студент має можливість узагальнювати зміст викладеного матеріалу, а також пристосовувати процес навчання до власного рівня знань, умінь та психологічних особливостей.

Під електронним посібником з формування професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії розуміємо електронне видання, що містить спектр теоретичних та практичних понять, термінів, фактів, способів та прикладів з педагогічної, виконавської діяльності, що викладені за допомогою всього комплексу мультимедійних, інтерактивних та гіпертекстових засобів.

Варто зазначити, що на теперішній час клієнт-серверна архітектура (Moodle) надає можливості для створення електронного посібника з формування професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії, що дозволяє застосовувати для засвоєння змісту професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії, інтерактивні методи навчання.

Наприклад, викладення навчального матеріалу супроводжується завданнями, вправами і опитуваннями, що допомагають студентам постійно актуалізувати отриману інформацію. При цьому студенти отримують додаткову можливість – «зворотній зв'язок» щодо результатів своїх дій, що допомагає їм зрозуміти, наскільки успішно вони працюють, що саме їм варто робити по-іншому.

Створення електронного посібника на платформі Moodle надає викладачеві можливість використання таких інтерактивних елементів, таких як «Тест», «Завдання», «Робочий зошит», «Форум», «Опитування», «Глосарій», «Лекція», «Анкети», «Семинар» тощо. Ці елементи акцентують увагу студентів на окремих фрагментах змісту, що викладається, дозволяють закріпити зміст, інформують про труднощі в освоєнні матеріалу, контролюють ступінь засвоєння навчального матеріалу.

Структура ЕП з формування професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії складається з двох блоків: організації засвоєння та закріплення навчального матеріалу студентами та контролю якості засвоєних знань.

Спираючись на дослідження Л. Гризун, Т. Смирнової, В. Осадчого, до блоку організації засвоєння знань відносимо:

- теоретичні відомості щодо широкого спектру виконавської (про зміст і структуру музично-виконавської та хореографічної діяльності, знання про цінності музично-виконавського та хореографічного мистецтва, музикознавчі, та знання хореографічного мистецтва, психологічні знання, необхідні для успішної музично-виконавської та хореографічної діяльності, відомості про емоційні стани під час концертів та вміння керувати ними) та педагогічної (про професійну діяльність вчителя музики та хореографії в умовах загальноосвітньої школи) діяльності майбутніх учителів музики і хореографії;

- хрестоматійні матеріали, що включають біографічні відомості про видатних виконавців музичного та хореографічного мистецтва, відомих учителів та видатних виконавців, цікаві факти з їхнього життя, інтерв'ю та статті, нотний матеріал;

- бібліотека аудіо- та відеоматеріалів, що наочно ілюструють виконавські уміння, особистісні якості, професійні проблеми, завдання виконавської діяльності майбутніх учителів музики і хореографії;

- професійно орієнтовані завдання і вправи, спрямовані на формування виконавського та педагогічного досвіду майбутніх учителів музики і хореографії; ділові, рольові та професійно-

дидактичні ігри, що відтворюють зміст-контекст виконавської діяльності майбутніх учителів музики і хореографії; хрестоматії типових випадків, спрямованих на формування успішних дій майбутнього вчителя у схожих професійних ситуаціях;

- словник-довідник;
- форум, який використовується для проведення консультацій, обговорення актуальних питань теми, що вивчається, тематичних дискусій, семінарських занять. Форум є потужним інтерактивним засобом комунікації викладача зі студентами та студентів один з одним через те, що він характеризується асинхронним видом спілкування. Студентам дається шанс не поспішати з формулюванням відповіді, перевірити повідомлення, перед тим, як його відправити [5, 6, 7].

Блок контролю якості засвоєних знань представлений електронним робочим зошитом і комплектом диференційованих контрольних завдань, запитань, тестів, анкет.

Висновки. Отже, специфіка засвоєння змісту професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії полягає у набутті студентами виконавського досвіду (системи виконавських, педагогічних, психологічних відомостей про особистісно професійні якості, способи виконавської діяльності; досвід творчої виконавської діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до музичного та хореографічного мистецтва), що здійснюється шляхом застосування електронного посібника у педагогічному процесі. Впровадження електронного посібника у навчально-виховний процес, його вплив на професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії є перспективним для подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. / Сергей Леонидович Рубинштейн. – Издательство: Питер, 2002. – 720 с.
2. Лозова В.І., Троцко Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. (навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів). / В. І. Лозова, Г. В. Троцко. – Харків, 1997.- 338с.
3. Вембер В. П. Методичні основи проектування та використання електронного підручника з інформатики для загальноосвітньої школи: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Вікторія Павлівна Вембер . – Київ, 2008. – 20 с.
4. Волкова Н.П. Педагогика: уч. пособ. / Наталия Павловна Волкова. – 3-е изд., стереотип. – К.: Академвідав, 2009. – 616 с. – (Серия «Альма-матер»).
5. Гизун Л.Е. Дидактичні основи створення сучасного комп'ютерного підручника: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.09 / Людмила Едуардівна Гризун. – Харків, 2002. – 20 с.
6. Смирнова Т. А. Теорія та методика диригентсько-хорової освіти у вищих навчальних закладах: психолого-педагогічний аспект: Монографія / Тетяна Анатоліївна Смирнова. – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – Горлівка: ПП «Видавництво Ліхтар», 2008. – С. 217-227.
7. Осадчий В.В. Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті / В. В. Осадчий, К. П. Осадча // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2015. - Т. 48, вип. 4. - С. 47-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_48_4_6
8. Мартиненко О. Формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії в умовах вищого навчального закладу / Олена Мартиненко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2015, - Вип 12. – С. 165 – 174. - Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2015/12_2/23.pdf
9. Пиголенко І. В. Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства (на прикладі НТУУ "КПІ") : автореф. дис. . канд. філософ. наук : 09.00.10 / Ігор Вікторович Пиголенко. – Київ, 2007. – 20 с.

Анотація. Барсукова Н. Специфіка засвоєння змісту професійної компетентності майбутніми учителями музики і хореографії. У статті розглянуто специфіку засвоєння змісту професійної компетентності майбутніми учителями музики і хореографії із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Визначено сутність поняття «засвоєнням змісту професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії» як процес набуття студентами виконавського (музичного/хореографічного) досвіду, що включає в себе систему виконавських (музичних, хореографічних), педагогічних та психологічних знань, положень про особистісні та професійно важливі якості вчителя музики і хореографії, способи та досвід здійснення їх професійної діяльності (музично-виконавської, хореографічної, педагогічної), а також досвід творчої виконавської діяльності та емоційно-ціннісного ставлення студента до музичного та хореографічного мистецтва. Схарактеризовано компоненти означеного поняття. Спираючись на

міждисциплінарний характер знань з професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії розроблено модель електронного посібника з формування професійної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії, що включає в себе блок організації засвоєння та закріплення навчального матеріалу студентами та блок контролю якості засвоєних знань.

Ключові слова: засвоєння, компетентність, зміст, вчитель музики, вчитель хореографії, професійна компетентність.

Abstract. Barsukova N. The specificity of learning the content of professional competence of the future music and choreography teachers. *The article considers specificity of learning the content of professional competence of the future music and choreography teachers using the Information-Communication Technology.*

Based on the semantic analysis of such terms as "learning", "content of the education" the essence of the concept "learning of the content of professional competence of the future music and choreography teachers" is defined. We understand this concept as a process of acquisition of performing (musical / choreographic) experience by students, which includes the system of the performing (musical, choreographic), pedagogical and psychological knowledge, the provisions on the personal and professional qualities of the music and choreography teachers, the ways and experience of implementation of the their professional activities (musical-performance, choreographical, pedagogical), and also the experience of creative performance activity and emotional-valuable attitude of the students to the musical and choreographic art.

The component of this concept is characterized. Based on interdisciplinary nature of knowledge on the professional competence of future music and choreography teachers, it is proposed to create a unified educational environment, which will contain the necessary materials. For this purpose, the electronic manual (e-manual) on the formation of the professional competence of the future music and choreography teachers was developed. That manual includes the block of organization of learning and consolidation of educational material by students and block of quality control of the acquired knowledge. The implementation of the e-manual was carried out on the Moodle platform as it provides the teacher with the ability to use such interactive elements as "Test", "Task", "Workbook", "Forum", "Poll", "Glossary", "Lecture", "Questionnaires", "Seminar", etc.

Therefore, the specificity of learning the content of the professional competence of the future music and choreography teachers is to provide students with performing experience (the system of performing, pedagogical, psychological information about personal and professional qualities, the ways of performing activities; the experience performing creative activities and emotional-valuable attitude to music and choreographic art), that is performed through the application of electronic manual in the educational process. The implementation of the electronic manual in the educational process, its impact on the professional competence of future teachers of music and choreography is promising for further research.

Keywords: professional competence, future music and choreography teachers, content of the education, professional activities, personal and professional qualities.